

Senioru lietu padomes sēde

2013.gada 29.maija

PROTOKOLS NR.9

Rīgā,
Skolas ielā 28, 2.korpusa 3.stāva zālē

2014.gada 29.maijā
plkst. 12:00

Vada: Uldis Augulis, labklājības ministrs

Piedalās:

Ingus Alliks	Labklājības ministrijas valsts sekretāra vietnieks
Janīna Ancāne	Biedrības „Vārkavas novada pensionāri” valdes priekšsēdētāja
Silvija Beikerte	Biedrības „Rīgas aktīvo senioru alianse” valdes locekle
Kārlis Gūtmanis	Pārresoru koordinācijas centra Attīstības plānošanas nodaļas konsultants.
Jāzeps Janiševs	Biedrības „Latvijas Senioru alianse” valdes priekšsēdētājs
Sarmīte Krecere	Latvijas Pensionāru federācijas priekšsēdētāja vietiece
Andris Siliņš	Latvijas Pensionāru federācijas priekšsēdētājs
Inese Šmitiņa	Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktore
Valērija Muižniece-Briede	Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Starpnozaru sadarbības nodaļas vecākā referente

Pieaicinātās personas:

Irēna Salmane	Labklājības ministrijas Sociālā apdrošināšanas departamenta vecākā referente
Māra Čakste	Finanšu ministrijas Nodokļu administrēšanas un grāmatvedības politikas departamenta direktore
Edgars Šidlovskis	Finanšu ministrijas Nodokļu administrēšanas un grāmatvedības politikas departamenta

Protokolē: Margarita Žukovska, Senioru lietu padomes sekretariāts, Labklājības ministra palīdze

Darba kārtībā:

1. Sēdes atklāšana un darba kārtības apstiprināšana.
2. Apdrošināšanas iemaksu algas indekss (turpmāk – pensijas kapitāla indekss).
3. Ēnu ekonomikas izskaušana valstī no 2009.-2013.gadam.
4. Citi jautājumi.

1. Sēdes atklāšana un darba kārtības apstiprināšana.

Senioru lietu padomes (turpmāk - padome) vadītājs *U.Augulis* atklāj devīto padomes sēdi un dod vārdu Ingum Allikam, LM valsts sekretāra vietniekam.

2. Pensijas kapitāla indekss.

I.Alliks prezentē informāciju par pensijas kapitāla indeksu. Viņš informē par ikgadējā pensijas kapitāla indeksa piemērošanas mērķiem, komentē tā aprēķina kārtību, iepazīstina klātesošos ar pensijas kapitāla indeksa aprēķina piemēru, skaidro apdrošināšanas iemaksu algas veidošanās mehānismu un informē par piemērojamiem ikgadējiem pensijas kapitāla indeksiem vecuma pensijas aprēķināšanā.

I.Alliks atgādina, ka Tiesībsargs sagatavoja un iesniedza valdībai un Saeimai atzinumu (Nr.6–6/35 pārbaudes lietā Nr.2011-276-17AA) saistībā ar pensijas kapitāla indeksu piemērošanu vecuma pensijas aprēķināšanā, norādot, ka personas, kuras pensionējušās finanšu krīzes laikā, saņem ievērojami mazāku pensiju nekā personas ar tādu pašu apdrošināšanas (darba stāžu), sociālajās apdrošināšanas iemaksām un vecumu, kas pensionējušās ekonomiskās izaugsmes gados. Atšķirību iemesls ir piemērotais pensijas kapitāla indekss, kas finanšu krīzes gados bija negatīvs. Pamatojoties uz Tiesībsarga atzinumu, Labklājības ministrija sadarbībā ar Tieslietu ministriju un Finanšu ministriju sagatavoja atbildes vēstules projektu, (kas tika pieņemts Ministru kabineta 2014.gada 13.maija sēdē), kurā skaidrota pensiju sistēmas būtība, pensiju kapitāla indeksu normatīvais regulējums un pensijas kapitāla indeksu piemērošana vecuma pensijas aprēķināšanā, ekonomiskās situācijas ietekme uz pensijas apmēru, izvērtēta pensiju sistēmas atbilstība Satversmē noteiktajam, kā arī sniegti iespējamie priekšlikumi turpmākiem risinājumiem.

U.Augulis piekrīt, ka viena sabiedrības daļa pensionēšanās brīdī bijuši un ir nelabvēlīgākā situācijā, jo viņu pensijas aprēķinātas uz mūžu, tāpēc jāpalīdz tiem pensionāriem, kuriem krīzes ietekmē ir mazākas pensijas. Tomēr, lai rastu labāko risinājumu, šobrīd Labklājības ministrija analizē katra cilvēka individuālo situāciju, jo to nevar vērtēt viennozīmīgi - daļai šo pensiju saņēmēju ir piemēroti atvieglojumi gan pensijas pieprasīšanā, gan vecuma pensijas aprēķināšanā, kā arī pensijas pērn tika indeksētas. Tāpat, vērtējot finanšu iespējas, viens no iespējamiem risinājumiem krīzes laikā aprēķināto pensiju pārskatīšanai varētu būt pensiju apmēra pārrēķināšana no 2016.gada tām pensijām, kurām piemērots negatīvs kapitāla indekss. Tādējādi, piemēram, turpmāk minētie pensionāri saņemtu pensiju, kurai nav negatīvs kapitāla indekss. Kā viens no risinājumiem varētu būt, ja pensijas kapitāla aktualizācijai aprēķinātais ikgadējais pensijas kapitāla indekss ir mazāks par koeficientu 1, pensijas

kapitāla aktualizācijai piemērojams koeficients 1. Nākamo gadu, kas seko pēc gadiem, kuros pensijas kapitāla indeksācijai aprēķinātais indekss bijis mazāks par 1, pensijas kapitāla aktualizācijai aprēķinātie indeksi tiek aizstāti ar koeficientu 1 līdz brīdim, kamēr iepriekšējo negatīvo un tiem sekojošo pozitīvo indeksu reizinājums ir vienāds ar 1. Pēc iepriekšējiem provizoriskiem aprēķiniem tam papildu būtu nepieciešami apmēram 44 milj. eiro.

A.Siliņš izsaka viedokli, ka pensijas kapitāla indeksa aprēķini ir ienesuši lielu neobjektivitāti. Viņš informē, ka Latvijas Pensionāru federācijā ir griezušies trīs dzelzceļnieki, informējot, ka daži kolēģi, kas bija pensionējušies 2009.gadā, šobrīd saņem par 150 latiem jeb par 213 EURO vairāk nekā tie, kuri visus šos gadus ir turpinājuši strādāt. Viņš arī atzīmē, ka pensiju koeficienti, kas bija līdz 2009.gadam, arī ir bijuši neobjektīvi lieli. Viņš arī pauž viedokli, ka Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai būtu vairāk jāskaidro topošiem pensionāriem par katram indivīdam piemērotāko variantu sakarā par aiziešanu pensijā.

1. Latvijas Pensionāru Federācija rosina nekavējoties veikt izmaiņas likumdošanā, lai nepieļautu turpmāku netaisnīgu pensiju aprēķinu, nosakot pensijas kapitāla indeksam apakšējo robežu „1”, kā arī nosakot griestus.

2. Tāpat A.Siliņš piedāvā turpmāk izslēgt iespēju piemērot negatīvus pensijas kapitāla indeksus pensijas aprēķināšanā, tādējādi novēršot iespējamās negatīvās sekas uz nākotnes pensionāriem.

3. Kompensēt pensionāriem krīzes laikā radušos zaudējumus sakarā ar negatīvo pensijas kapitāla indeksu pielietošanu šajā laika periodā.

I.Šmitiņa nepiekrīt A.Siliņam un informē, ka Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) darbinieki katram topošajam pensionāram piedāvā vairākus variantus attiecībā uz pensionēšanas laika izvēli.

J.Janiševs ierosina Labklājības ministrijai sagatavot konkrētus piemērus nākotnes pensijas aprēķināšanai, lai senioru intereses pārstāvošās organizācijas varētu tālāk skaidrot saviem biedriem un pensionāriem.

I.Alliks atgādina, ka, sākoties finanšu krīzei 2009.gadā, valdība bija pieņēmusi lēmumu iesaldēt pensiju indeksāciju līdz 2012.gada beigām.

A.Siliņš jautā, kāds varētu būt pensijas kapitāla indekss pie nosacījumiem, ka notiek strauja ekonomikas augšupeja, straujš algu pieaugums, aizbraukušo iedzīvotāju atgriešanās Latvijā? Un kādas sekas tas atstātu uz Valsts speciālo budžetu?

J.Ancāne jautā, ko valdība plāno darīt ar tām mazām pensijām, kuras bija aprēķinātas līdz 2010.gadam?

I.Alliks informē, ka šobrīd Labklājības ministrija strādā pie jautājuma par minimālā ienākuma līmeni, un tiek plānots pensionāriem ar šādu minimālo ienākumu palielināt pensiju.

U.Augulis informē, ka, saskaņā ar VSAA statistikas datiem uz 2013.gada decembri, no minimālās algas nodokļus maksā 39,5% sociāli apdrošināto personu, kas nav

iepriecinošs rādītājs. Tāpēc valdībai šobrīd ir nopietni jāpārdomā nākotnes soļi situācijas uzlabošanai.

S.Beikerte jautā, vai valdība diferencēs tos pensionārus, kuri krīzes laikā ir saņēmuši atvieglojumus?

I.Alliks informē, ka Labklājības ministrija kopā ar Finanšu un Tieslietu ministriju lems par turpmākiem soļiem šajā sakarā. I.Alliks informē, ka tas būs jauns regulējums, kurš būs vērsts uz situācijas uzlabošanu tiem pensionāriem, kuriem radušies zaudējumi krīzes laikā.

J.Janiševs jautā, kas notiks gadījumā, ja Satversmes tiesa nolems indeksēt pensijas, kurām bija pielietots koeficients ar mīnusa zīmi. Vai tas ietekmēs turpmāko pensiju indeksāciju?

I.Alliks atgādina, ka 2014.gada 1.oktobrī visas pensijas tiks indeksētas gan ar patēriņa cenu izmaiņām, gan arī ar 25% no reālā algu pieauguma indeksa. Vai tas notiks arī turpmākajos gados un kādā veidā, viss būs atkarīgs no ekonomiskās situācijas valstī.

U.Augulis dod vārdu Mārai Čakstei, Finanšu ministrijas Nodokļu administrēšanas un grāmatvedības politikas departamenta direktorei.

Ēnu ekonomikas izskaušana valstī no 2009.-2013.gadam.

M.Čakste informē, ka 2010.gada 10.augustā Ministru Kabinets apstiprināja Pasākumu plānu ēnu ekonomikas apkarošanai un godīgas konkurences nodrošināšanai 2010.-2013.gadam. Minētajā plānā tika ietvertas aktivitātes, kuras īstenošanas uzlabos situāciju ēnu ekonomikas jomā Latvijā. Tika izveidota arī operatīvā darba grupa, kur tika diskutēts par ekonomikas situāciju valstī, par nodokļu likmju iespējamajām izmaiņām un atbalstu uzņēmējiem. Viņa informē, ka arī ārpus minētā plāna tiek veikti vairāki pasākumi cīņai ar ēnu ekonomiku valstī. Šobrīd tiek plānots sasaukt kārtējo darba grupas sēdi, lai pārrunātu paveikto un izvirzītu nākamās uzdevumus. Viņa arī atzīmē, konsolidējot budžetu, vienmēr pirms tam notiek diskusija par ēnu ekonomikas prognozēm. Šobrīd aktuālākās problēmas ir algas aploksnē un nelegālā nodarbinātība. Ir izveidots arī fizisko personu „melns saraksts” un fiktīvo juridisko adrešu saraksts. Šobrīd saimnieciskā darbība ir apturēta 15 000 uzņēmumu. Saskaņā ar pētījumu „Ēnu ekonomikas indekss Baltijas valstīs 2009. – 2013.” Var secināt, ka ir lielas problēmas vairākās nozarēs. Kā vēl viena problēma ir nepietiekama cilvēku un finanšu kapacitāte ēnu ekonomikas apkarošanai valstī. **M.Čakste** arī ziņo, ka 2014.gada 11.jūnijā ir paredzēta visu ministriju un sociālo partneru tikšanās ar mērķi pārrunāt paveikto ēnu ekonomikas apkarošanā un izvirzīt jaunus uzdevumus, lai operatīvi risinātu šī brīža aktuālākās problēmas.

A.Siliņš piedāvā publiskajā telpā ar mediju palīdzību veicināt strādājošo cilvēku ieinteresētību maksāt nodokļus.

U.Augulis uzskata, ka primāri ir jāveicina ražošanas attīstība un jācīnās ar ēnu ekonomiku.

I.Alliks uzskata, ka svarīgi veicināt jauniešu izpratni par to, cik svarīgi nākotnei ir maksāt nodokļus.

S.Krecere jautā, kad tieši sākās cīņa ar ēnu ekonomiku valstī. Viņa arī pauž viedokli, ka uzņēmējiem nekas cits šobrīd neatliek, kā maksāt algas aploksnē, lai izdzīvotu.

D.Čakste informē, ka cīņa ar ēnu ekonomiku ir notikusi nepārtraukti, taču īpaši aktuāla tēma kļuvusi finanšu krīzes laikā.

S.Krecere pauž bažas par to, ka lielie līdzekļi tiek tērēti bezdarbnieku uzturēšanai, taču valsts neveido jaunas darba lietas.

U.Augulis izsaka viedokli, ka ir nepieciešama padziļināta sociāli-ekonomiskā analīze.

U.Augulis arī informē, ka Senioru lietu padomes locekļi pirms nedēļas ir iesnieguši jautājumus, par ko vēlas diskutēt nākamajās padomes sēdēs. Viņš aicina noformulēt vienu jautājumu no veselības bloka, par ko varētu spriest nākamajā padomes sēdē.

V.Muižniece-Briede atgādina, ka 2013.gadā jau tika apskatītas tādas tēmas kā zobārstniecības pakalpojumi pensionāriem, primārā veselības aprūpe, kompensējamie medikamenti. Viņa lūdz senioru pārstāvošās organizācijas noformulēt konkrētas tēmas un savlaicīgi iesūtīt Veselības ministrijai.

A.Siliņš informē, ka Latvijas Pensionāru federācijā tika apspriests Latvijas Aptieku biedrības pasūtītais pētījums par pensionāru iespējām apmaksāt veselības aprūpes pakalpojumus. Jūnijā pētījuma rezultāti varētu tikt skatīti Saeimas Darba un sociālo lietu komisijas paplašinātajā sēdē. Viņš ierosina uzaicināt uz minētu sēdi Senioru lietu padomes locekļus.

U.Augulis atbalsta A.Siliņa priekšlikumu.

Citu jautājumu nav.

Nolēma:

- 1. Pieņemt zināšanai senioru organizāciju pārstāvju viedokļus attiecībā uz Labklājības ministrijas sagatavoto informāciju par pensijas kapitāla indeksu un Finanšu ministrijas sniegto informāciju par ēnu ekonomikas apkarošanu valstī.**
- 2. Senioru lietu padomes locekļiem uz nākamo padomes sēdi iesniegt labklājības ministra birojam priekšlikumus par turpmākajās padomes sēdēs skatāmajiem jautājumiem.**
- 3. Par nākamo padomes sēdi vienoties atsevišķi.**

Sēdi slēdz pl. 13.25.

Padomes priekšsēdētājs

U.Augulis

Protokolēja

M.Žukovska